

Laura-Kaisa Enbuske, Marianna Mikkonen & Suvi Suhonen

LÄHISUHDEVÄKIVALLAN PUHEEKSI OTTAMINEN

Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta

LÄHISUHDEVÄKIVALLAN PUHEEKSI OTTAMINEN

Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta

Laura-Kaisa Enbuske, Marianna Mikko-
nen & Suvi Suhonen
Opinnäytetyö
Syksy 2023
Sosiaalian tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Laura-Kaisa Enbuske, Marianna Mikkonen & Suvi Suhonen
Opinnäytetyön nimi: Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen. Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta.

Työn ohjaajat: Tarja Tapio & Harriet Tervonen
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2023

Sivumäärä: 37 + 3 liitettä

Toteutimme opinnäytetyön yhteistyössä Oulun ensi- ja turvakoti ry:n kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. Tarkoituksena oli myös tutkia puheeksi ottamiseen liittyviä menetelmiä ja niiden soveltamista työntekijöiden keskuudessa. Tutkimustulosten pohjalta yhteistyökumppanimme ja muut aiheen parissa työskentelevät voivat halutessaan tarkastella ja kehittää omaa toimintaansa. Tutkimuksemme keskittyy aikuisten väliseen lähisuhdeväkivaltaan. Tutkimustyön toteuttamisen aikana tavoittelimme oman ammatillisen osaamisemme syventämistä eettisen osaamisen ja asiakastyön osaamisen näkökulmista.

Tutkimuksen tietoperusta sisältää tietoa lähisuhdeväkivallasta ja sen ilmenemismuodoista, sekä puheeksi ottamisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastattelun menetelmin yksilohaastatteluina. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Tutkimuksen päätuloksina esiin nousivat väkivallan holistisuus ja puheeksi ottaminen sekä siihen liittyvät keinot ja menetelmät. Tutkimustulosten perusteella lähisuhdeväkivalta nähtiin myös hyvin sukupuolistuneena ilmiönä. Keskeisiksi johtopäätöksiksi nousivat väkivallan holistisuus ja moniulotteisuus, väkivallan sukupuolistuneisuus, puheeksi ottamisen yhteys väkivallan tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen sekä luottamuksen merkitys puheeksi ottamisessa.

Jatkotutkimusideaksi nousi eri palveluiden ja sektoreiden työntekijöiden näkemysten selvittäminen lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. Tutkimusta voisi laajentaa myös haastateltavien määrää lisäämällä tai keräämällä tutkimustietoa liittyen lapsiin kohdistuvaan lähisuhdeväkivaltaan.

Asiasanat: lähisuhdeväkivalta, puheeksi ottaminen, väkivallan holistisuus, sukupuolistunut väkivalta

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

Authors: Laura-Kaisa Enbuske, Marianna Mikkonen & Suvi Suhonen

Title of thesis: Addressing domestic violence. Views of the employees of Oulu ensi- ja turvakoti ry on addressing domestic violence.

Supervisors: Tarja Tapio & Harriet Tervonen

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2023

Number of pages: 37 + 3 appendices

Our thesis was carried out in cooperation with Oulun ensi- ja turvakoti ry. The aim of this thesis was to describe the views of employees of Oulu Shelter and domestic violence work unit on addressing domestic violence. The aim was also to examine the methods related to addressing the issue and their application among employees. Based on the research results, our collaborators and others working on the topic can review and develop their own practices. Our research focuses on domestic violence among adults. During the research process, we aimed to deepen our own professional competence from the perspectives of ethical competence and competence in customer work.

The theoretical framework contains information on domestic violence and its manifestations, as well as about addressing the issue and the factors influencing it. This thesis was conducted as qualitative research, and the material was collected through individual interviews using thematic interview methods. The material was analyzed using thematic analysis.

The main results of this research were the holistic nature of violence and addressing it and the related methods. Based on the results, domestic violence was also seen as a highly gendered phenomenon. The key conclusions were the holistic and multidimensional nature of violence, the gendered nature of violence, the connection between bringing up violence and recognizing and addressing it and the importance of trust in addressing.

Further research could be done by examining the views of employees from different sectors and services on addressing domestic violence. The research could also be expanded by increasing the number of interviewees or collecting research data related to domestic violence involving children.

Keywords: domestic violence, addressing, the holism of violence, gendered violence

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LÄHISUHDEVÄKIVALTA JA PUHEEKSI OTTAMINEN	7
2.1	Väkivalta	8
2.2	Lähisuhdeväkivalta	8
2.3	Väkivallan ilmenemismuodot	9
2.4	Puheeksi ottaminen	11
3	TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	14
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	15
4.1	Laadullinen tutkimus	15
4.2	Teemahaastattelu	16
4.3	Haastateltavien valinta ja aineiston kerääminen	17
4.4	Aineiston analysointi	19
4.5	Luotettavuus ja eettisyys	20
5	TUTKIMUSTULOKSET	24
5.1	Väkivallan holistisuus	24
5.2	Puheeksi ottaminen	25
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
7	POHDINTA	30
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Lähisuhdeväkivalta on perheenjäsenen, nykyisen tai entisen kumppanin tai muun läheisen ihmisen tekemää väkivaltaa (Siukola 2014, 10). Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen ei ole aina helppoa ja sen tunnistaminen voi olla haastavaa, koska se voi ilmetä niin usealla eri tavalla. Sosiaalialan ammattilaisilla tulee olla taitoja lähisuhdeväkivallan uhrin kohtaamiseen ja oikean avun piiriin ohjaamiseen. Ammattilaisen tulee hallita lähisuhdeväkivallan tunnistamisen ja puheeksi ottamisen menetelmät, sillä väkivallan puheeksi ottaminen on jokaisen ammattilaisen velvollisuus. Aihe on ajankohtainen, sillä lähisuhdeväkivalta on vakava ongelma Suomessa. Joka kuudes mies ja joka kolmas nainen on kokenut elämänsä aikana fyysistä parisuhdeväkivaltaa tai sillä uhkailua. (Tilastokeskus 2022.)

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan ja kuvataan lähisuhdeväkivaltaa ilmiönä, sekä sitä kuinka Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijät tunnistavat ja ottavat lähisuhdeväkivallan puheeksi työssään. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. Tarkoituksena on myös tutkia puheeksi ottamiseen liittyviä menetelmiä ja niiden soveltamista työntekijöiden keskuudessa. Tutkimuksen tavoitteena on toteuttaa laadullinen haastattelututkimus, jonka tulosten pohjalta yhteistyötaho voi halutessaan tarkastella ja kehittää toimintaansa. Tutkimustehtävänä on kuvailla, miten lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisen näkemykset turvakodin työntekijöiden keskuudessa näyttäytyvät sekä sitä, mikä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa on tärkeää.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Oulun ensi- ja turvakoti ry:n kanssa. Oulun ensi- ja turvakoti ry on lastensuojelujärjestö, jonka toiminnan tarkoituksena on auttaa haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja perheitä (Oulun ensi- ja turvakoti ry 2023c). Turvakoti on tarkoitettu kaikille välitöntä turvapaikkaa tarvitseville, jotka ovat kokeneet perhe- tai lähisuhteissaan väkivaltaa tai sen uhkaa. Työskentelyn tavoitteena on väkivallan katkaisu ja sen uusiutumisen ehkäisy sekä turvallisuuden lisääminen. (Oulun ensi- ja turvakoti ry 2023b.)

Opinnäytetyöprosessin aikana haluamme kehittää ja vahvistaa myös omaa ammatillista osaamistamme ja tietoisuuttamme lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. Opinnäytetyöaiheeseemme liittyy vahvasti sosiaalialan kompetensseista erityisesti eettinen osaaminen ja asiakastyöosaaminen. Keskitämme oman osaamisemme vahvistamisen näihin kompetensseihin ja toteutamme tutkimuksen näitä kompetensseja painottaen.

2 LÄHISUHDEVÄKIVALTA JA PUHEEKSI OTTAMINEN

Yleisesti on tiedossa lähisuhdeväkivallan synkät uhrimäärät, ajoittain otsikoissa esiintyvät perheurmat, väkivallan aiheuttamat ongelmat yksilölle sekä sen aiheuttamat kustannukset yhteiskunnalle (Linner Matikka & Hipp 2023, 66). Korkeita väkivaltatilastoja selittää viranomaisten ja ammattilaisten puuttumattomuus, vaikka väkivalta tai sen uhka on ollut heillä tiedossa (Sisäministeriö 2014). Vaikuttavien interventioiden sijasta näyttäisi siltä, että väkivaltaa jäädään liian usein vain seurailemaan. Väkivaltaa kokeneille tai väkivallan uhan kohteena eläville tarjotaan apua turvakodeissa ja esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamissa palveluissa ympäri Suomen. (Linner Matikka & Hipp 2023, 67.) Tämä opinnäytetyö keskittyy aikuisten väliseen lähisuhdeväkivaltaan.

Lähisuhdeväkivallalla on havaittu olevan yhteys paitsi akuutteihin traumoihin myös itsemurhiin, ennenaikaisiin kuolemiin, syömishäiriöihin, paniikkikohtauksiin, keskenmenoihin, posttraumaattisiin stressioireisiin ja päihteiden käyttöön (Radford & Hester 2006). Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 viranomaisten tietoon tuli 10 900 pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksen uhria. Tämä on 1,6 % vähemmän edellisvuoteen verrattuna. Uhreista 8300 olivat täysi-ikäisiä. Aikuisista uhreista 75 % olivat naisia. Aikuisista uhreista 46 % koki pari- ja lähisuhdeväkivaltaa nykyisen avio- tai avopuolison toimesta. On kuitenkin muistettava, että virallisissa tilastoissa näkyy ainoastaan viranomaisten tietoon tulleet tapaukset. (Suomen virallinen tilasto 2022.) Lähisuhdeväkivalta kohdistuu useimmiten naisiin, kun puolestaan miehiin kohdistuu useammin väkivaltaa julkisella paikalla (Siukola 2014, 10).

Lähisuhdeväkivalta ja sukupuolistunut väkivalta ovat vakavia ongelmia Suomessa. Tilastotietoja tarkasteltaessa ei väkivallan ja sukupuolen välistä yhteyttä voi sivuuttaa. Tämänhetkisen kansallisen ja kansainvälisen tutkimustiedon mukaan lähisuhdeväkivallan kokijana on yleensä nainen ja tekijänä tyypillisimmin entinen tai nykyinen mieskumppani (EU 2014; Danielsson & Näsi 2018). Kansallisen rikosuhritutkimuksen perusteella naiset kohtaavat enemmän erityisesti seksuaalista ja fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa oman kumppanin taholta (Danielsson & Näsi 2018). Naisista 32 % ja miehistä 18 % on kokenut elämänsä aikana parisuhteessaan fyysistä väkivaltaa tai sillä uhkailua. Seksuaalista väkivaltaa parisuhteessaan oli kokenut naisista 11 % ja miehistä 2 %, kun taas henkistä väkivaltaa oli kokenut 49 % naisista ja 41 % miehistä. Naisista kaksi kolmasosaa ja miehistä hieman yli puolet kertoi väkivaltaa tapahtuneen useammin kuin kerran. Sekä naiset että

miehet kertoivat parisuhdeväkivallasta yleisemmin läheiselle, kuin tukipalveluihin tai poliisille. (Tilastokeskus 2022.)

Väkivallan teko ei siis itsessään ole sukupuoleen sidottu, mutta tilastojen valossa voidaan puhua sukupuolistuneesta väkivallasta, kun tarkastellaan uhri- ja tekijätilastoja. Väkivallasta puhutaan sukupuolistuneena sekä moniulotteisena ilmiönä (Honkatukia, Kainulainen & Niemi 2017, 11). Sukupuolistuneella väkivallalla tarkoitetaan sitä, että vaikka miehet ja naiset kokevat väkivaltaa, he kokevat varsin erilaista väkivaltaa eri tilanteissa. Esimerkiksi naisiin kohdistuva väkivalta tapahtuu yleensä parisuhteissa tai perheen sisällä ja sen tekijänä on yleensä entinen tai nykyinen kumppani. (Honkatukia ym. 2017, 32.) Miehet taas kokevat väkivaltaa julkisilla paikoilla ja usein tekijänä on toinen mies. Sukupuolistuneisuus näkyy siis uhrin kokemuksissa, väkivallan ilmene-mismuodoissa, uhrin asemassa tekijään nähden sekä tekijyydessä. Yhteiskuntamme suhtautumi-nen naisiin kohdistuvassa väkivallassa näyttäytyy ja ilmenee meidän sukupuoli- ja valtarakenteis-samme ja nämä rakenteet näkyvät myös muun muassa rikos- ja prosessioikeudellisessa järjestel-mässä. (Honkatukia ym. 2017, 139.)

2.1 Väkivalta

Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan väkivalta tarkoittaa ihmiseen itseensä, toiseen ihmi-seen tai ihmisryhmään kohdistuvaa vallan tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaa-mista ja se johtaa tai voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kuolemaan, kehi-tyksen häiriintymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen (Siukola 2014, 10). WHO:n määritelmän mukaan väkivalta yhdistetään itse tekoon eikä teon lopputulokseen. Tahattomat ta-paukset kuten suurin osa liikenneonnettomuuksista ja palovammoista jäävät määritelmän ulko-puolelle. (Bildjuschkin, Ewalds, Hietämäki, Kettunen, Koivula, Mäkelä, Nipuli, October, Peltonen & Siukola 2020.)

2.2 Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivallan tekijänä on usein nykyinen tai entinen kumppani, perheenjäsen tai muu lä-heinen (Siukola 2014, 10). Jotta sosiaalialan ammattilaiset osaavat ja uskaltavat puhua lähisuh-deväkivallasta, on heidän ymmärrettävä mitä lähisuhdeväkivalta on ja millaisia vaikutuksia sillä on yksilölle. Mitä lievempää väkivalta on, sitä vaikeampaa se on tunnistaa. (Karhuvaara, Kaitue &

Ruuhilahti 2013, 60.) Terveysten ja hyvinvoinnin laitos suosittelee kaikissa sosiaali- ja terveystal-veluissa käytettävän lähisuhdeväkivallan systemaattista kartoittamista sekä suodatin- ja kartoitus-lomakkeen käyttöä asiakkaan tilanteen kartoittamisessa. Mikäli asiakas ei itse osaa pyytää apua tai väkivallan merkit ovat epäselvät, voidaan systemaattista lähisuhdeväkivallan kartoitusta käyt-tää lähisuhdeväkivallan tunnistamisen ja siihen puuttumisen välineenä. (Siukola 2014, 29.)

Suomen lainsäädännössä ei ole erikseen rikosnimikettä lähisuhdeväkivallalle (Karhuvaara ym. 2013, 21). Rikoslain mukaan kuitenkin myös lähisuhteessa tapahtuneet fyysisen väkivallanteot ovat rangaistavia henkeen ja terveyteen kohdistuvina rikoksina ja seksuaalirikoksina. Myös henki-vestä väkivallasta voidaan rankaista esimerkiksi pahoinpitelyrikoksena. (Rikoslaki 39/1889 21 luku, 20 luku.) Sosiaalihuoltolain mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä lähisuhdeväkivallasta, perheväkivallasta, sekä muusta väkivallasta, hyväksikäytöstä ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen vastaavia sosiaalipalveluita (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 § 11). Kansallinen lainsäädäntö ja useat kansainväliset sopimukset velvoittavat lähisuhdeväkivallan puuttumiseen ja ehkäisemiseen, sekä asianmukaisten korjaavien palveluiden varmistamiseen. Euroopan neu-voston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumi-sesta (ns. Istanbulin sopimus) velvoittaa Suomea lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseen, uhrin suo-jelemiseen, sekä tekijöiden saattamiseen rikosoikeudelliseen vastuuseen. Sopimuksessa koros-tetaan ennaltaehkäisyä ja eri toimijoiden yhteistyötä. (Nipuli 2019, 16.)

Lähisuhdeväkivalta tulee osata erottaa muusta väkivallasta, sillä sitä käsitellään eri tavoin niin ko-kemuksena kuin väkivallan muotonakin. Se on läheisen ihmisen väkivallan teko, jonka tekijänä on ihminen, jonka kanssa arki jaetaan ja tapahtumapaikkana on usein oma koti. Usein uhrille koke-mus on entistä raskaampi ja vaikeampi silloin, kun tekijä on itselle läheinen ihminen. Osapuolten välillä on useimmiten samaan aikaan voimakas tunneside sekä kontrollointiin ja väkivaltaan poh-jautuva valtasuhde. Lähisuhdeväkivalta voi ilmetä muun muassa fyysisenä, henkisenä, seksuaali-sena tai taloudellisena väkivaltana, kaltoinkohteluna tai laiminlyöntinä. (Siukola 2014, 10–11.) Vä-kivallan muodot voivat näyttäytyä erillään, mutta hyvin usein ne myös limittyvät tai kasautuvat päällekkäin (Linner Matikka & Hipp 2023, 64).

2.3 Väkivallan ilmenemismuodot

Fyysistä väkivaltaa on kaikenlainen toisen ihmisen koskemattomuuden loukkaaminen ja satutta-minen, kuten esimerkiksi lyöminen, pureminen, raapiminen, tukistaminen, hakkaaminen, tönimi-nen ja potkiminen (Kytölä 2021, 19). Fyysinen väkivalta kohdistuu usein sellaisiin ruumiinosiin,

joista vammat eivät näy ulkopuolisille, kuten vatsaan, selkään tai käsiin. Fyysisen väkivallan uhrit usein tuntevat tilanteen takia syyllisyyttä ja häpeää. (Karhuvaara ym. 2013, 18.) Henkistä väkivaltaa voi olla vaikeaa tunnistaa. Henkistä väkivaltaa on esimerkiksi huutaminen, haukkuminen, uhkailu, nöyryyttäminen, fyysisellä väkivallalla tai erolla uhkaaminen, toisen viestien lukeminen, sekä mykkäkoulu ja paikalta katoaminen. (Kytölä 2021, 20.) Henkistä väkivaltaa on myös uhrin eristäminen sosiaalisista verkostoista ja kodin ulkopuolisten menojen rajoittaminen. Henkinen väkivalta alkaa usein vähitellen ja sitä voi esiintyä suhteessa, vaikka fyysistä väkivaltaa ei olisi. (Karhuvaara ym. 2013, 18.) Seksuaaliväkivalta on sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa. Seksuaalista väkivaltaa on mikä tahansa seksuaalinen teko tai sen yritys, kuten raiskaus, seksiin pakottaminen tai painostaminen, seksin käyttäminen vallan välineenä, toisen koskettelu vastentahtoisesti ja seksuaalisuuteen liittyvillä asioilla haukkuminen. (Kytölä 2021, 21.) Seksuaalisesta väkivallasta kertominen on sitä kohdanneille usein hyvin haastavaa, sillä siihen voi liittyä paljon häpeän ja loukatuksi tulemisen tunteita (Karhuvaara ym. 2013, 19).

Taloudellista väkivaltaa esiintyy monissa eri muodoissa. Se voi ilmetä esimerkiksi työssäkäynnin rajoittamisena ja häirintänä, rahan liittyvänä kontrollointina ja taloudellisen hyväksikäyttönä. (Kaittila 2017.) Eron jälkeen taloudellista väkivaltaa voi ilmetä esimerkiksi elatusapujen maksamisen tahallisen laiminlyöntinä tai osituksen pitkittämisenä kiusaamistarkoituksessa (Karhuvaara ym. 2013, 19). Taloudellisen väkivallan syynä on usein taloudellisen hyödyn tavoittelu tai halu kontrolloida tai vahingoittaa puolisoa rahan avulla (Kaittila 2017). Digitaalinen väkivalta on väkivallan muoto, jossa teknologiaa käytetään väkivallan välineenä. Digitaalinen väkivalta voi ilmetä esimerkiksi toisen puhelimeen, tietokoneeseen tai verkkopankkiin hakkeroitumisena. Digitaalisen väkivallan tekijä voi myös vaatia nähtäväkseen esimerkiksi uhrin viestejä. (Kytölä 2021, 22.) Myös vainoaminen on lähisuhdeväkivallan muoto, joka voi kärjistyä etenkin eron jälkeen. Vainoaminen on ei-toivottua ja toistuvaa uhkailua, yhteydenottamista, seuraamista tai tarkkailua. Se voi aiheuttaa kohteessaan pelkoa tai ahdistusta. Vainoamistapauksissa on tärkeää viranomaisyhteistyön tekeminen, jotta voidaan varmistaa kaikkien osapuolten turvallisuus. (Karhuvaara ym. 2013, 20.)

Hengellinen väkivalta on uskonnollisuuteen liittyvää henkistä väkivaltaa. Muun muassa käännytäminen ja syyllistäminen ovat hengellisen väkivallan ilmenemismuotoja. Hengellisen väkivallan avulla väkivallan käyttäjä pyrkii murtamaan tai nujertamaan toisen ihmisen elämänsä uskonnollisten uhkauksien tai vaatimuksien avulla. (Karhuvaara ym. 2013, 19.) Kulttuuriin tai uskontoon liittyvä väkivalta näyttäytyy useimmiten uskonnollisen vakaumuksen pakottamisena ja väkivallalla uhkaamisena tai väkivallan käyttämisenä viitaten uskontoon tai kulttuuriin. Tästä väkivallan muodosta puhutaan myös kunniaväkivaltana. (Siukola 2014, 11.) Kunniaväkivalta ilmenee

kontrollina, joka näyttäytyy esimerkiksi eri yhteisöjen sisällä yksilön rajoittamisena, syrjintänä tai uhkailuna. Väkivallan tekijöiden motiivina on niin sanotun menetety kunnian palauttaminen yhteisölle takaisin. Kunniaväkivalta ilmenee erilaisina väkivallan muotoina ja se näyttäytyy usein sukupuolittuneena lähisuhdeväkivaltana. (Kytölä 2021, 23.)

2.4 Puheeksiottaminen

Puheeksi ottamisessa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, esimerkiksi huoli puheeksi -menetelmää, jota käytetään enimmäkseen lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Tätä menetelmää käytetään tilanteissa, joissa lapsen tai nuoren elämässä on ilmennyt huoli, joka halutaan ottaa käsittelyyn hänen vanhempansa tai muiden huoltajien kanssa. Huoli puheeksi -menetelmässä on tärkeää toteuttaa keskustelu kunnioittavana ja toista ihmistä arvostaen. Menetelmän päätehtävänä on saavuttaa liittouma lasta koskevan huolen poistamiseksi. Menetelmä voi nostaa pintaan ihmisillä erilaisia reaktioita, kuten torjuntaa, mutta osa kokee huojentuneisuuden tunnetta ja helpotusta huolen sanoittamisen ja sen esille tuomisen jälkeen. Ammattilaisen on hyvä huomioida menetelmän kanssa työskennellessään se, miten huoli tuodaan selkeästi ja konkreettisesti esille ja miten huoli ilmaistaan loukkaamatta asianomaisia. Menetelmän perustana on dialogisuus sekä avoimen ja turvallisen keskustelun luominen ihmisten välille. (Arnkil & Eriksson 2009, 12.)

Virkki, Husso, Notko, Holma, Laitila ja Mäntysaari (2011) käyvät artikkelissaan läpi puhumattomuuden syitä. Artikkelissa todetaan, että valtaosa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä ei kysy asiakkaalta onko hän kokenut väkivaltaa ja siten monet väkivaltatapaukset jäävät huomioimatta. Artikkelissa havaitaan lähisuhdeväkivallalla olevan huomattava vaikutus asiakkaiden hyvinvointiin. Ilman systemaattisia kyselyjä lähisuhdeväkivaltakokemusten tunnistaminen on kuitenkin vaikeaa.

Puheeksi ottaminen on ammattilaiselta itsessään tietynlainen väliintulo ja samalla ammattilainen ilmaisee huolensa asiakasta kohtaan. Väkivallan puheeksi ottamisessa ammattilaisen on tärkeää luoda turvallinen ja luottamuksellinen suhde asiakkaaseen. Ammattilaisen kunnioittava läsnäolo ja kuuntelemisen taito korostuu hänen kohdatessaan lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuneen henkilön, sillä lähisuhdeväkivaltaan voi liittyä häpeää, syyllisyyden tunnetta ja pelkoa. Väkivallasta suoraan kysyminen, uhrin kuunteleminen, sekä tiedon antaminen ja palveluiden piiriin ohjaaminen ovat lähtökohtia väkivallan uhrin kanssa työskentelemiseen. (Siukola 2014, 42.)

Väkivallasta puhuttaessa ammattilaisen on oltava myötätuntoinen uhria kohtaan ja kerrottava sekä painotettava, että hän on turvassa. Tämä luo asiakkaalle tunteen, että väkivallasta puhuminen on

sallittua ja turvallista ammattilaisen kanssa. Asiakkaan kuunteleminen ja mahdollisesti hänen kokemansa sanoittaminen auttaa asiakkaan ja ammattilaisen vuorovaikutuksellisuuden toteutumista. Ammattilaisen on osattava myös kertoa uhrille tietoja erilaisista palveluista ja käytäntöön liittyvistä asioista, kuten mitä palveluja hän mahdollisesti jatkossa voi tarvita tai miten hänen täytyy toimia esimerkiksi rikokseen liittyvissä asioissa. Väkivallan puheeksi ottaminen on tärkeää väkivallan katkaisemisen ja väkivallan kartoittamisen vuoksi. (Siukola 2014, 43.)

Pelko, häpeä ja syyllisyys voivat aiheuttaa sen, että asiakas ei ota väkivaltaa puheeksi oma-aloitteisesti tai pyydä apua. Työntekijöillä ei aina ole osaamista tai valmiuksia ottaa puheeksi tai puuttua asiakkaan kokemaan väkivaltaan. Väkivallan voidaan ajatella olevan liian henkilökohtainen ja asiakkaan yksityisyyteen kuuluva asia. (Hannus, Mehtola, Natunen & Ojuri 2011, 15.) Tästä syystä lähisuhdeväkivalta jääkin usein perheen sisäiseksi ongelmaksi ja salaisuudeksi (Ahola & Ahola 2016, 54).

Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa hyvin merkittävään rooliin voivat nousta myös työntekijöiden omat tunteet ja arvot sekä työntekijän ristiriidat oman arvomaailman ja periaatteiden kanssa (Laitinen & Pohjola 2009, 76–77). Väkivallan puheeksi ottamisessa haasteita voi tuottaa myös työntekijän oman väkivaltakokemuksen käsittelemättömyys ja kieltäminen. Työntekijän voi olla vaikea ottaa esiin ja kohdata sellaisia asioita asiakkaan kanssa, joita hän ei ole pystynyt itsensä kohtaamaan. (Linner Matikka & Hipp 2023, 63.) Väkivalta voi herättää ammattilaisessa vahvoja tunteita, jotka voivat näyttäytyä erilaisina tunnereaktioina. Nämä tunnereaktiot voivat johtua työntekijän omista väkivaltakokemuksista ja omasta asenteesta väkivaltaa kohtaan ja näin ollen ne voivat vaikuttaa työntekijän kykyyn auttaa väkivallan uhria. (Hannus ym. 2011, 155.)

Työntekijän on hyvä tiedostaa ja käsitellä mahdolliset omat traumaattiset kokemuksensa. Tämä opettaa työntekijää havainnoimaan omia tuntemuksiaan ja ajatuksiaan, sekä ymmärtämään oman kehon reagointia samaistuttavien tunteiden myötä. Kun työntekijä on sinut omien kokemustensa ja niistä tulleiden vaikutusten kanssa, pystyy hän hyödyntämään omia voimavarojaan kohtaamalla asiakkaan empaattisemmin. Asiakkaan kokemat traumaattiset tapahtumat voivat myös vaikuttaa työntekijän kohtaamiseen, esimerkiksi puolustus- tai hyökkäämiskäyttäytymisenä. Tällöin empaattinen kohtaaminen sekä turvallisen ja luotettavan ympäristön luominen korostuu entisestään asiakkaan kanssa työskennellessä. (Sarvela & Auvinen 2020, 243.)

Luottamuksellisen ja turvallisen suhteen rakentuminen väkivaltaa kokeneen uhrin ja häntä auttavan työntekijän välille tapahtuu hitaasti ja niin sanotusti pienin askelin. Aito kohtaaminen, empaattisuus,

avoimuus ja rehellisyys ovat edellytyksiä luottamuksellisen suhteen rakentumiselle. Työntekijän täytyy myös huomioida traumatisoituneen asiakkaan kanssa työskennellessään konkreettisia asioita, jotka voivat liittyä esimerkiksi ympäristöön, jossa asiakkaan kanssa työskennellään. Työntekijän tulisi aistia asiakkaan tarpeita huomioimalla esimerkiksi minkälaista kontaktia asiakas kestää ja mitä aihepiirejä asiakas on valmis käsittelemään. Kontaktilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi fyysistä kosketusta tai silmiin katsomista. Työntekijänä empatian osoittaminen on hyvin tärkeää auttamistyössä. Empaattinen työntekijä osaa aistia asiakkaan tunteita ja pystyy ymmärtämään niitä asiakkaan näkökulmasta. Sanojen toistaminen ja tunteiden reflektointi on empatian osoittamista asiakkaalle, mutta on muistettava, etteivät kaikki asiakkaat pidä työntekijän empaattisesta reflektoinnista. (Hannus ym. 2011, 208.)

3 TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. Kuvailevassa tutkimuksessa esitimme tarkkoja kuvauksia aiheesta ja dokumentoimme ilmiöstä keskeiset ja kiinnostavat piirteet (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2009, 139). Tarkoituksena oli myös tutkia puheeksi ottamiseen liittyviä menetelmiä ja niiden soveltamista työntekijöiden keskuudessa. Keskityimme aikuisten väliseen lähisuhdeväkivaltaan ja asiantuntijoiden näkemyksiin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli toteuttaa laadullinen haastattelututkimus, jonka tutkimustulosten pohjalta yhteistyökumppanimme ja muut aiheen parissa työskentelevät voivat halutessaan tarkastella ja kehittää omaa toimintaansa lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen liittyen. Tutkimuksen tavoitteena oli kehittää myös omaa ammatillista osaamistamme sekä tietoisuuttamme lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. Tutkimustehtävänäimme oli kuvailla, miten lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisen näkemykset Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden keskuudessa näyttävät sekä sitä, mikä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa on tärkeää.

Asetimme tutkimukselle tutkimuskysymyksen, johon pyrimme opinnäytetyöllämme vastaamaan:

Millaisia näkemyksiä Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöillä on lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta?

Opinnäytetyöprosessin aikana tavoittelimme oman ammatillisen osaamisemme syventämistä kahden sosiaalialan kompetenssin mukaisesti, jotka olivat eettinen osaaminen ja asiakastyöosaaminen (Arene 2017). Halusimme keskittää oman osaamisemme vahvistamisen näihin kompetensseihin ja toteuttaa tutkimuksen näitä kompetensseja painottaen. Aiheemme näkökulmasta eettinen osaaminen on tärkeässä roolissa, koska lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen on aiheena hyvin sensitivinen ja vaikea. Halusimme laajentaa omaa eettistä katsomustamme ja kehittää eettisen pohdinnan taitoja. Halusimme kehittää omaa asiakastyöosaamistamme sekä ammatillista asiantuntijuuttamme lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa, sillä lähisuhdeväkivalta ja puheeksi ottaminen ovat teemoja, joita sosiaalialalla usein kohdataan.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Oulun ensi- ja turvakoti ry:n kanssa. Oulun ensi- ja turvakoti ry on lastensuojelujärjestö, jonka tarkoituksena on auttaa haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja perheitä. Yhdistyksessä työskentelee vauvatyön, kotouttamistoiminnan, tapaamispaikka- ja erouttamistyön sekä väkivallatyön ammattilaisia. Lisäksi yhdistyksen toiminnassa on mukana vuosittain jopa satoja vapaaehtoisia. (Oulun ensi- ja turvakoti ry 2023c.)

Oulun ensi- ja turvakoti ry:n avopalveluihin kuuluu Lähisuhdeväkivallatyön yksikkö, jossa tarjotaan apua sekä väkivallan kokijalle että väkivallan tekijälle. Yksikkö tarjoaa monipuolisia työmuotoja, joita ovat muun muassa yksilökäynnit, perhetapaamiset, paritapaamiset, läheisinfot läheisille sekä vanhemmuustapaamiset lapsen työskentelyyn liittyen. Yksiköllä on myös vertaistukiryhmiä, jotka ovat niin sanottuja suljettuja ryhmiä. Yksikön työntekijät tekevät verkostoyhteistyötä asiakkaan asioissa. Lähisuhdeväkivallatyön yksikössä tarjotaan matalan kynnyksen palveluita, eli työskentely on asiakkaille vapaaehtoista ja sitä voidaan tehdä myös anonyyminä. Työskentelyn tavoitteet ovat jokaiselle asiakkaalle henkilökohtaisia ja ne sovitaan yhdessä asiakkaan kanssa. Työn tavoitteena on väkivallan tunnistaminen, väkivallasta selviytyminen, väkivallan loppuminen, sekä turvallisuuden lisääminen. Palvelu on STEA:n, eli Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen tukemaa työtä. (Oulun ensi- ja turvakoti ry 2023a.)

4.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Valitsimme kvalitatiivisen tutkimusotteen, koska pyrimme ymmärtämään lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamista tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta eli olemme kiinnostuneita nimenomaan haastateltavien kokemuksista ja näkemyksistä (Puusa & Juuti 2020, 9). Laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellisen elämän kysymyksiä. Tutkimuksen kohdetta pyritään siis kuvaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on kiinnostunut merkityksistä. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on löytää tai paljastaa tosiasioita. Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 161, 164.) Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pieneen tapausmäärään, jota pyritään analysoimaan perusteellisesti. Aineiston tieteellisyyden kriteeri on siis laatu – ei määrä. (Eskola & Suoranta 2005, 18.)

Kvalitatiivinen tutkimusote tuo esille tutkittavien havainnotilanteista antaen mahdollisuuden tuoda kaikenlaiset näkemykset kuuluviin. Kyseisen tutkimusmenetelmän ansiosta pystyimme pitämään haastateltavien näkökulmia ja kokemuksia merkittävässä roolissa, joten meillä tutkijoina oli mahdollisuus saavuttaa syvempi ymmärrys haastateltavien kokemusmaailmasta. (Eskola & Suoranta 2005, 16–17.) Koska tutkimme empiiristä ilmiötä, meidän tuli käyttää työkaluina laadullisia menetelmiä ja korostaa kohdeilmiön käsitteellisen pohdinnan merkitystä (Eskola & Suoranta 2005, 14–15). Tutkimusprosessissa ei ole selkeitä eri vaiheita, vaan suunnitelmat ja ratkaisut muotoutuvat usein vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Aineiston hankinnassa käytetään menetelmiä, joissa tutkittavien näkökulmat käyvät selkeästi ilmi, kuten teemahaastattelua. (Hirsjärvi ym. 2016, 164.)

4.2 Teemahaastattelu

Käytimme tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Teemahaastattelu on avoimen ja lomakehaastattelun välimuoto. Teemahaastattelulle on tavanomaista, että haastattelun teemat eli aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi ym. 2016, 208.) Teemahaastattelu oli opinnäytetyömme kannalta sopivin haastattelumuoto, sillä se vastasi parhaiten tutkimuksen tavoitteeseen toteuttaa laadullinen haastattelututkimus, jonka tutkimustulosten pohjalta yhteistyökumppanimme ja muut aiheen parissa työskentelevät voivat halutessaan tarkastella ja kehittää omaa toimintaansa lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa. Haastattelussa oli tarkoitus edetä tiettyjen keskeisten teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelun etuna on se, että kysymyksiä voidaan tarkentaa ja syventää haastateltavien vastauksien pohjalta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88).

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jolle on tyypillistä, että jokin haastattelun näkökulma on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. Tämä antaa haastattelijalle mahdollisuuden muokata sanamuotoja ja kysymysten järjestystä. Haastattelussa on yksi keskeinen piirre, sen teema-alueet ja aihepiirit ovat samat kaikille haastateltaville. Teemahaastattelu eroaa muista haastattelumuodoista siten, ettei se edellytä kokeellisella menetelmällä aikaansaattua yhteistä kokemusta, vaan lähtökohtana on oletus, että kaikkia haastateltavan ajatuksia, kokemuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia kyseisellä menetelmällä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.)

Teemahaastattelussa huomioidaan henkilöiden omakohtaisia kokemuksia sekä tulkintoja aiheesta ja pidetään niitä merkittävässä roolissa, joten teemahaastattelu oli sopiva valinta aiheitamme aja-

tellen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48). Teemahaastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa korostuu ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioilleen antama merkitys. Etukäteen valitut teemat luovat haastattelulle hyvän rungon. Vastaamisen vapaus tuo vastauksiin laajempaa sisältöä ja antaa eri tavalla oikeuden haastateltavien puheille. Lisäksi teemoihin jaettava haastattelua on usein suhteessa helpompi analysoida verrattaen esimerkiksi avoimeen haastatteluun. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88.)

Teemahaastattelussakaan mitkä vain kysymykset eivät ole sopivia, vaan kysymyksillä tavoitellaan merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen, ongelmanasettelun ja tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen muodostetut teemat pohjautuvat tutkimuksen viitekehukseen eli tutkittavasta ilmiöstä jo ennalta tiedettyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88.) Tutkimuksemme tietoperustan, tarkoituksen ja tavoitteiden perusteella muodostimme teemahaastattelulle kolme pääteemaa. Pääteemat olivat lähisuhdeväkivalta, lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen ja puheeksioton haasteet. Teemahaastattelukysymykset jaoteltiin näiden pääteemojen mukaan. Haastattelun etenemisjärjestyksellä ei ollut merkitystä, vaan tärkeintä oli kaikkien teemojen käsitteleminen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48).

4.3 Haastateltavien valinta ja aineiston kerääminen

Haastateltavien kohdejoukko valikoitui tutkimuksen tarkoituksen mukaan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan satunnaisotoksen sijaan harkinnanvaraisella näytteellä (Hirsjärvi ym. 2016, 164). Harkinnanvarainen näyte sopi tutkimukseemme, koska pyrimme ymmärtämään ilmiötä syvällisemmin ja etsimään uusia teoreettisia näkökulmia ilmiöihin ja tapahtumiin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 58–59). Lähetimme yhteyshenkilöllemme saatekirjeen (LIITE 1), jonka hän välitti eteenpäin Oulun turvakodin ja Lähisuhdeväkivaltatyön yksikön työntekijöille. Koska yhteyshenkilömme välitti kutsun kaikille työntekijöille, hän ei itse valikoinut haastateltavia. Myöskään me emme vaikuttaneet haastateltavien valintaan, vaan haastattelimme työntekijöistä vapaaehtoisiksi ilmoittaneita henkilöitä. Tämä oli olennaista tutkimuksen objektiivisuuden toteutumisen näkökulmasta. Haastattelimme työntekijöitä sekä Oulun turvakodilta että Lähisuhdeväkivaltatyön yksiköstä.

Kun saimme yhteyshenkilöltämme haastateltavien yhteystiedot, lähetimme saatekirjeen heille luettavaksi vielä kertaalleen. Saatekirjeestä osallistujat saivat lukea tutkimuksesta ja tiedon käyttötarkoituksesta sekä tehdä päätöksen siitä, osallistuvatko he haastatteluun. Saatekirjeen myötä haas-

tateltaville syntyi myös ymmärrys haastattelussa käsiteltävistä aiheista, joten he pystyivät valmistautumaan haastatteluun etukäteen. Saatekirjeessä toimme myös esille, että tallennamme haastattelut sekä varmistimme, että haastateltava antaa luvan tallentamiseen ja saadun tiedon hyödyntämiseen opinnäytetyössä. Samalla toimitimme haastateltaville myös suostumuslomakkeen (LIITE 3) allekirjoitettavaksi sekä haastattelukysymykset (LIITE 2), jotta haastateltavat pystyivät etukäteen miettimään vastauksiaan. Haastattelimme jokaista osallistujaa erikseen yksilöhaastattelulla haastateltavien anonymiteetin suojelemiseksi. Yksilöhaastattelun avulla voidaan saada myös avoimempia ja rehellisempiä vastauksia, sillä haastateltavan ei tarvitse miettiä sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. Haastateltavaksi pyrimme saamaan kolmesta neljään työntekijää, ja lopulta haastatteluun osallistui kolme työntekijää. Kvalitatiivisen tutkimuksen laatu ei määräydy aineiston määrän perusteella, joten haastateltavien otanta voi olla pieni (Hirsjärvi ym. 2009, 181–182). Hirsjärvi ja Hurme (2008, 59) ovatkin todenneet, että jopa muutamaa ihmistä haastatteleamalla voidaan saada ainutlaatuisia ja merkittäviä tietoja ilmiöstä.

Suunnittelimme haastattelut tapahtuvaksi mahdollisuuksien mukaan kasvotusten, mutta lopulta päädyimme toteuttamaan ne Teams-yhteyden välityksellä helpottaaksemme aikatauluja.

Sopivan haastattelupaikan löytäminen olisi voinut tuottaa haasteita, joten etähaastattelut helpottivat haastateltavien tutkimukseen osallistumista. Etähaastattelu tuo enemmän joustavuutta ajan ja paikan suhteen. Usein etähaastattelussa haastateltavat ovatkin rennompia, mikä edistää sulavam-paa keskustelua. (Howlett 2021.) Etähaastattelut turvasivat myös asiakkaiden yksityisyyden suo-jaa.

Jokaiseen haastatteluun osallistui kaksi haastattelijaa ja kysymyksiä esitettiin vuorotellen. Haastat-telija esitti tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä ja toinen haastattelija kirjoitti tärkeitä haastattelussa nousseita huomioita ylös. Jokainen meistä tutkijoista osallistui vähintään yhteen haastatteluun. Haastattelut kestivät 25–45 minuuttia. Tallensimme haastattelut Teams-nauhurilla, jotta saimme tutkimuksen kannalta kaiken olennaisen tiedon käyttöömmee eivätkä omat ajatuksemme tai etukä-teen keräämämme tieto vaikuttaneet tuloksiin. Silvermanin (2022, 325) mukaan juuri tästä syystä haastattelut tuleekin aina tallentaa. Säilytimme tallenteita opinnäytetyön valmistumiseen asti. Haastatteluiden jälkeen litteroimme tallenteet. Litteroitua analysoitavaa aineistoa kertyi yhteensä 25 sivua.

4.4 Aineiston analysointi

Aloitimme analysoinnin litteroimalla ensin keräämämme aineiston eli kirjoitimme aineiston puhtaaksi sana sanalta (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Emme käyttäneet litterointiin apuohjelmaa, vaan litteroimme aineiston itse. Kävimme tutkimusaineiston kokonaisuudessaan läpi moneen kertaan ja etsimme aineistosta sellaiset kohdat, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen. Analyysimme suunta oli aineistosta teoriaan siten, että muodostimme teemat aineistosta. Valitsimme kyseisen analyysin suunnan, sillä tavoitteenamme oli tuoda ilmi nimenomaan asiantuntijoiden näkemyksiä. Aineistolähtöisesti tutkimusta tehtäessä tutkimuksen pääpaino on aineistossa eli esimerkiksi analyysiyksiköt eivät ole ennalta määrättyjä ja teoria rakennetaan aineisto lähtökohtana. Tällöin käytetään termiä induktiivinen, joka tarkoittaa etenemistä yksittäisistä havainnoista yleisimpiin väitteisiin. (Eskola & Suoranta 2005, 83.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa yhdistetään käsitteitä ja siten saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu päättelyyn ja tulkintaan, jossa empiirisestä aineistosta edetään kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi kuvataan usein kolmevaiheiseksi. Näistä ensimmäinen on aineiston redusointi eli pelkistäminen. Tällä tarkoitetaan sitä, että aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen tieto pois ja keskitytään vain siihen, mikä on tutkimuskysymyksen kannalta olennaista. Näin analyysin kohteena oleva aineisto selkeytyy. Tämän jälkeen aineisto ryhmitellään eli klusteroidaan, jolloin samaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi, joista muodostuvat alaluokat. Alaluokkiin nimetään sisältöä kuvaava käsite. Viimeisenä tehdään aineiston käsitteellistäminen eli abstrahointi, jossa edetään alkuperäisessä aineistossa käytetyistä kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–123.)

Päädyimme kuitenkin analysoimaan litteroidun aineiston teemoittelun avulla, sillä siten kertomuksista voidaan poimia tutkimusongelman kannalta olennainen tieto. Tällöin aineistosta saadaan esille erilaisia vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin. Teemoittelu on laadullisen aineiston yleinen analysointitapa jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemiseen. (Eskola & Suoranta 2005, 174.) Teemoittelussa painottuu se, mitä haastatteluissa on kustakin teemasta sanottu. Kerätty aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan. Alustavan ryhmittelyn jälkeen aineistosta aletaan etsiä varsinaisia teemoja. Aineistosta pyritään siis löytämään tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105, 107.)

Teemoittelun myötä tutkimuskysymyksen mukaisesti teemoiksi muodostuivat väkivallan holistisuus ja puheeksi ottaminen. Teemojen avulla saimme esitettyä saadut tulokset selkeästi. Tämän jälkeen etsimme yhteneväisyyksiä kaikista haastattelujen teemoista. Aineiston analysoinnin jälkeen kokosimme tutkimuksen tulokset yhteen. Tulosten esittelyssä hyödynsimme suoria lainauksia eli sitaatteja litteroidusta aineistosta. Sitaattien tarkoituksena on havainnollistaa teemoittelua ja tuoda lukijalle otteita siitä, mihin tutkija teemoittelunsa pohjaa (Kallinen & Kinnunen 2023). Tutkimustuloksista kokosimme yhteen tutkimuksen johtopäätökset teorian tietoon verraten.

4.5 Luotettavuus ja eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi kohdistuu aineiston keräämiseen, aineiston analysointiin ja tutkimuksen raportointiin (Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2020). Luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen kaikkien vaiheiden toteuttamisesta. Tutkimuksen luotettavuutta voi puolestaan heikentää haastateltavien taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2009, 206, 232.) Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta onkin tärkeää, että olimme tutkimusprosessin aikana erityisen tarkkoja ja huolellisia kirjoittaen kaiken tallenteista saamamme tiedon ylös. Haastattelutallenteiden avulla saimme tehtyä litteroinnit yksityiskohtaisesti osallistujien kertomusten mukaan.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytettiin neljää laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteeriä, jotka ovat uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. Tutkimuksen uskottavuuden arviointi pitää sisällään tekijän velvollisuuden varmistaa, että tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on tutkimuskohteesta sama käsitys kuin mitä saaduista tutkimustuloksista selviää. (Kylmä & Juvakka 2007, 127–128.) Uskottavuuden arviointiin liittyy myös tutkijan omien ennakkoletuksien huomioiminen tutkimusta tehdessä. Tästä syystä aineistoa analysoidessa on kiinnitetty erityistä huomiota alkuperäisten ilmaisujen mahdollisimman neutraaliin tulkintaan. Tutkimustuloksista ilmeni paljon yhtäläisyyksiä tietoperustan kanssa, mikä vahvistaa tutkimuksemme uskottavuutta. Uskottavuuden vahvistamiseksi tutkimusraportti lähetettiin haastateltaville luettavaksi ja kommentoitavaksi ennen sen julkaisua. Näin varmistettiin tutkimustulosten oikeellisuus. Samalla syntyi mahdollisuus keskustella tutkimuksesta ja sen tuloksista yhdessä yhteistyötahon kanssa. Tällöin tutkijat olisivat vielä voineet tarkentaa haastateltavien esille nostamia asioita, mikäli raportti olisi koettu puutteelliseksi.

Vahvistettavuudella tarkoitetaan tutkimusprosessin kirjaamista niin, että prosessin kulkua on mahdollista seurata. Laadullisessa tutkimuksessa vahvistettavuutta voi olla haastava toteuttaa, sillä tutkijat voivat tutkimusta seuratessaan päätyä erilaisiin tuloksiin tutkimusaineiston perusteella. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Vahvistettavuuden toteutumiseksi kaikki työvaiheet kirjattiin huolellisesti ylös, jotta lukija voi seurata tutkimusprosessin kulkua. Vahvistettavuutta lisää myös se, että tutkimustuloksia on perusteltu haastateltavien suoria lainauksia käyttäen.

Refleksiivisyys tarkoittaa, että tutkija on tietoinen omista tutkimukseen liittyvistä käsityksistään ja pystyy kertomaan niistä muille. Tutkijan on tiedostettava omat ennakkotietonsa ja -oletuksensa, eivätkä ne saa vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. (Kylmä & Juvakka 2007, 129.) Refleksiivisyyden huolellinen toteutuminen on tärkeää, koska se voi parantaa tutkimuksen objektiivisuutta ja luotettavuutta. Haastattelutilanteissa tutkijan on tärkeää olla neutraalissa asemassa, eikä esimerkiksi esittää johdattelevia kysymyksiä tai johdatella keskustelua mihinkään suuntaan, jotta tutkimuksen osallistujakeskeisyys toteutuu. Haastatteluja tehtäessä haastateltavat esittivät muutamia tarkentavia kysymyksiä. Haastattelijoiden tuli olla huolellisia, että kysymyksiin ei vastattu suuntaa antavasti. Haastattelukysymyksiä ja haastattelutekniikkaa on tarkasteltu kriittisesti, jotta voitiin varmistaa, että ne olivat mahdollisimman objektiivisia.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan, että tutkimuksen tulokset ovat siirrettävissä myös toisiin vastaaviin tutkimuskohteisiin. Jotta siirrettävyyden kriteeri toteutuu, on tutkimuksessa annettava riittävästi kuvailevaa tietoa ilmiöstä, tutkimukseen osallistujista, sekä tutkimuksen ympäristöstä. (Kylmä & Juvakka 2017, 129.) Tutkimuksessa haastateltiin kolmea Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijää. Tutkimus koostuu työntekijöiden omista yksilöllisistä näkemyksistä ja haastateltavien määrä on ollut pieni, joten tutkimuksen pohjalta ei voida tehdä yleistyksiä koskien kaikkea lähisuhdeväkivalta-työtä. Näin ollen kriteerit siirrettävyyteen eivät täyty.

Tutkimuksen lähtökohtana tulee olla yksityisyyden, ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Tutkija on eettisesti vastuullisessa asemassa tutkittavista, sillä hänellä on tietoa ja valta päättää, mitä tietoja hän tutkittavalle kertoo ja mitä jättää kertomatta. Ihmisellä tulee olla mahdollisuus päättää, haluaako hän osallistua tutkimukseen. Hänen tulee myös saada tietoa siitä, millaisia riskejä haastatteluun osallistumiseen liittyy. Tutkimukseen osallistuvilta edellytetään perehtyneesti annettu suostumus, mikä tarkoittaa sitä, että haastateltava on tietoinen siitä, mitä tutkimuksen kuluessa tulee tapahtumaan tai mitä saattaa tapahtua. On myös varmistettava, että haastateltava ymmärtää tämän informaation. Suostumuksella tarkoitetaan sitä, että haastateltava kykenee itse

tekemään rationaalisia arvioiteja hänen saamiensa tietojen perusteella ja että haastateltava osallistuu tutkimukseen vapaaehtoisesti. (Hirsjärvi ym. 2016, 25.) Tutkija on eettisesti velvollinen suojelemaan tutkittavia, mutta samaan aikaan raportoimaan tutkimustulokset mahdollisimman rehellisesti ja tarkasti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa täytyy tuoda esiin analyysiprosessin eteneminen ja se, miten kyseiset tulokset on saatu. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tätä tutkimusta varten on haettu yhteistyötaholta tutkimuslupa työntekijöiden haastattelemista varten. Tutkimusluvalla on haettu lupaa lähestyä tutkimuksen osalta yhteistyötahon organisaatiota ja heidän henkiöstöään.

Eettisyys liittyy sekä opinnäytetyön aiheen valintaan että tutkimuskysymysten muodostamiseen eli täten koko tutkimusprosessiin (Kylmä & Juvakka 143–144). Eettisesti on tärkeää, että kerroimme tutkittavalle, mitä tutkimuksen kuluessa tulee tapahtumaan ja varmistimme, että tutkittava on ymmärtänyt annetun tiedon (Hirsjärvi ym. 2009, 25). Teimme saatekirjeen (LIITE 1), jonka lähetimme yhteyshenkilöllemme, joka välitti kutsun eteenpäin Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöille. Kirjeessä kerroimme lyhyesti tutkimuksestamme ja siitä, miten hyödynnämme haastatteluja osana tutkimusta, jotta työntekijöille syntyi käsitys siitä, millaiseen tutkimukseen heidät on kutsuttu mukaan. Kirjeessä painotimme haastattelujen luottamuksellisuutta ja anonymiteettia.

Painotimme myös, että osallistujien suoria tunnistetietoja ei kerätä sekä sitä, ettei tutkimukseen osallistuneita henkilöitä pysty tunnistamaan. Myös tutkimuksen raportointi toteutettiin niin, ettei haastateltavia voida tunnistaa. Lisäksi toimimme ilmi, että nauhoitamme haastattelut ja että haastatteluisissa kerätty aineisto on ainoastaan tutkimuskäyttöä varten ja säilytämme sitä salasanoin suojatuilla tietokoneilla, joihin vain meillä kolmella on pääsy. Hävitimme aineiston opinnäytetyön valmistuttua. Tämän jälkeen osallistujat allekirjoittivat kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen. Haastattelutilanteisiin pyrittiin luomaan mahdollisimman luottamuksellinen ja turvallinen ilmapiiri, jotta osallistujan oli helpompi vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin. Tutkimuksen eri vaiheet on dokumentoitu läpinäkyvästi pitäen mielessä tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden kriteerit.

Tutkimusta tehtäessä pidettiin huolta, ettei yhteistyökumppanille, haastateltaville tai yhteistyökumppanin asiakkaille aiheudu tutkimuksen tekemisestä haittaa. Litteroidut haastattelut tutkittiin ja niiden pohjalta tähän raporttiin päätyneet suorat lainaukset muutettiin yleiskielelle, koska se pienentää riskiä tunnistaa haastateltavia puhettavan perusteella ja siten lisää haastateltavien anonymiteettiä.

Tutkimusprosessin aikana on käytetty eettistä harkintaa. Tutkimuksen aikana kiinnitettiin huomiota myös lähteiden asianmukaiseen merkitsemiseen ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti.

Ihmiseen kohdistuvasta tutkimuksen eettisistä periaatteista ja ihmistieteiden eettisestä ennakoarvioinnista Suomessa on julkaistu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan uudistettu ohjeistus vuonna 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaan tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä on oikeus osallistua tutkimukseen vapaaehtoisesti, mutta myös kieltäytyä osallistumasta. Osallistuja voi keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa ja peruuttaa suostumuksensa osallistumiseen. Hänellä on myös oikeus saada tietoa tutkimuksen sisällöstä ja käytännön toteutuksesta. Osallistujan tulee myös saada ymmärrettävä kuva tutkimuksen tavoitteista ja hänen tulee tietää olevansa tutkittavana. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaisesti korostimme ennen haastattelujen aloittamista osallistumisen vapaaehtoisuutta ja kerroimme mahdollisuudesta perua osallistuminen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuskysymyksemme tarkoituksena oli selvittää, millaisia näkemyksiä Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöillä on lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. Haastattelimme kolmea Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijää. Esittelemme haastattelujen kautta saamamme aineiston kahden eri teeman kautta ja vastaamme tutkimuskysymykseen näiden teemojen avulla. Nämä teemat ovat väkivallan holistisuus ja puheeksi ottaminen. Aineistosta on poimittu suoria lainauksia, joiden avulla osoitetaan tutkimustulosten ja tutkimusaineiston välinen yhteys (Kylmä & Juvakka 2007, 167). Suorien lainauksien kieliasua on muutettu yleiskielisemmäksi ja luettavampaan muotoon, kuitenkin niiden merkityksiä muuttamatta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 194).

5.1 Väkivallan holistisuus

Lähisuhdeväkivalta näyttäyty hyvin moniulotteisena. Lähes kaikki turvakodin ja Lähisuhdeväkivaltatyön yksikön asiakkaat ovat joutuneet kohtaamaan henkistä väkivaltaa sen eri muodoissaan. Harvoin kuitenkaan mikään väkivallan muodoista esiintyy yksinään, vaan usein eri väkivallan muodot kietoutuvat toisiinsa ja esiintyvät yhtäaikaaisesti. Toiseksi yleisimmäksi väkivallan muodoksi nousi fyysinen väkivalta. Lisäksi haastateltavat puhuivat seksuaaliväkivallasta, taloudellisesta väkivallasta, digitaalisesta väkivallasta, hengellisestä väkivallasta, kulttuureihin liittyvästä väkivallasta ja vainosta. Jokainen väkivallan muoto pitää niin ikään sisällään suuren kirjon erilaisia väkivallan tekoja. Väkivalta on myös osittain kokemuksellinen asia, joten asiakas ei välttämättä apua hakiesaan tiedä, mihin lokeroon hänen kokemansa väkivalta liittyy. Seksuaaliväkivallasta puhuminen vaatii usein pidemmän työskentelyajan ja luottamusta työntekijään aiheen sensitiivisyyden vuoksi.

”Tyypillisin ja varmaan se yleisin on henkinen väkivalta, koska vaikka olisi muitakin väkivallan muotoja, niin usein siellä on aina myös sitä henkistä väkivaltaa, eli se on se yleisin. Henkinen väkivalta eri muodoissaan.”

”Kyllähän me nähdään kaikkia väkivallan muotoja tai kuullaan kaikista väkivallan muodoista – –”

”Seksuaaliväkivalta on ehkä se väkivallan muoto, josta ihmiset viimeisenä kertoo. Mennään niin intiimille alueelle, että se on harvoin ehkä se kärki millä tullaan, että siitä päästään puhumaan ehkä sitten vasta kun luottamusta on syntynyt pidemmältä ajalta.”

Lähisuhdeväkivalta nähdään hyvin sukupuolistuneena ilmiönä. Valtakunnallisesti turvakodin asiakkaista alle 10 % on miehiä. Pääosin fyysisen väkivallan kokijat ovat naisia ja väkivallan tekijät miehiä. Naisten kohdalla fyysinen väkivalta on useammin myös vakavampaa, pitkäkestoisempaa ja toistuvampaa. Myös eron jälkeisessä vainossa sukupuolistuneisuus näkyy vahvasti. Miehet kuitenkin kokevat henkistä väkivaltaa samassa määrin kuin naiset. Toisaalta väkivaltaa kokeneet miehet hakeutuvat naisia heikommin palveluiden piiriin tai hakeutuvat palveluihin eri syistä.

”No kyllähän lähisuhdeväkivalta on tutkimustenkin mukaan sukupuolittunut ilmiö. Että karkeasti varmaan ne kokijat ovat enemmän naisia tai naisoletettuja. Että sillä tavalla se sukupuolisuus tai sukupuoli näkyy tässä ja sitten pääsääntöisesti tekijät, jotka hakevat apua meiltä ovat miehiä.”

Haastateltavien mukaan lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa ei ole sukupuoli eroja, vaan asiakkaiden kanssa käytetään samoja materiaaleja ja omaa työskentelyotetta. Työssä käytettävistä materiaaleista suurin osa on neutraaleja, mutta osassa materiaaleista oletetaan väkivallan uhrin olevan nainen. Suomen kieli on kuitenkin neutraali, joten materiaalit ovat helposti sovellettavissa sukupuolesta riippumatta. Miehillä voi kuitenkin olla suurempi kynnys tunnistaa ja myöntää väkivallan kokemuksensa, etenkin jos väkivallan käyttäjä on nainen.

”Sillä ei pidä olla merkitystä, että mikä sinun sukupuolesi on, mikä sinun uskonnollinen tai kulttuurinen taustasi on, kuulutko johonkin vähemmistöön. Ihminen ihmisenä.”

5.2 Puheeksiottaminen

Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen voi olla ajoittain vaikeaa. Väkivaltatyöskentelyn alkaessa on tärkeää ensin tunnistaa lähisuhdeväkivalta ja tiedostaa sen olemassaolo. Väkivallan puheeksi ottamiseen liittyy siis vahvasti myös väkivaltatietouden antaminen. Puheeksi otettavat asiat väkivallan liittyen eivät aina ole yksiselitteisiä ja selkeitä. Puheeksi ottaminen alkaa sillä hetkellä, kun tehdään arvio asiakkaan tilanteesta ja kriteerien täytymisestä esimerkiksi turvakotijaksoa varten. Keskustelu on tärkeä työkalu lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa ja puheeksi ottamisessa. Haastateltavat kokivat puheeksi ottamisen luontevaksi, sillä asiakkaat hakeutuvat heidän palveluihinsa keskustellakseen kokemastaan lähisuhdeväkivallasta ja saadakseen siihen apua. Asiakkaan voi olla hankala ymmärtää kokemansa väkivallan vakavuutta, etenkin jos väkivalta on ollut toistuvaa ja

pitkäkestoista. Haastateltavat painottivat asiakkaan itsensä tuottaman kertomuksen merkitystä lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa.

“Mutta koska lähisuhdeväkivaltaa on joskus vaikea tunnistaa, niin ainahan se on vähän sellaista yhdessä tutkiskelua ja pohdiskelua ja tavallaan asian kyselyä eri tavalla, että ihminen lähtee kertomaan sitä omaa tarinaa ja sieltä on sitten tunnistettavissa se väkivalta.”

“On paljon erilaisia työkaluja, mutta ehkä juuri sellainen keskustelu. Laajemmin on tärkeää, että jos kysytään pelkästään, että koetko parisuhteessasi tai kodissasi väkivaltaa, niin ihminen voi helposti vastata ei, jos ei lähdetä määrittelemään yhdessä, että mitä se väkivalta on juuri sen vuoksi, että väkivallan tunnistaminen on usein vaikeaa.”

Vaikka haastateltavat nostivat perustyönsä tärkeimmäksi välineeksi keskustelun, toivat he esille muitakin yleisiä työssään käytettäviä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisen menetelmiä. Usein asiakasta lähestytään kysymällä suoraan tämän elämäntilanteesta tai parisuhteesta. Puheeksi ottamisen välineinä käytetään myös erilaisia listauksia, kortteja, väkivallan talon materiaalia sekä väkivallan syklisyyteen liittyvää kaaviota. Väkivallan muotoja käsittelevien korttien avulla asiakkaan voi olla helpompi tunnistaa väkivallan olemassaolo esimerkiksi parisuhteessa. Väkivallan kartoittamisessa ja etenkin sen vakavuuden arvioinnissa on yleisesti käytössä MARAK eli moniammatillinen riskinarviointimenetelmä, jonka avulla puututaan lähisuhdeväkivallan uusiutumiseen.

“On olemassa myös erilaisia listoja, että onko puolisosi mustasukkainen, tai voitko sanoa ei tai voitko olla eri mieltä. Toinen sitten näiden tällaisten erilaisten listausten ja tietysti ikään kuin kyselyiden lisäksi niin toinen varmaan on tällainen väkivallan jännitteeseen ja syklisyyteen liittyvä kaavio, joka on hyvin kuvaava. Kuvaa hyvin sitä mitä tapahtuu suhteessa, jossa on väkivaltaa ja sen jännitekaavion avulla ihmiset usein tunnistavat sen, kun väkivaltainen suhdekaan ei ole koko ajan väkivaltaa, vaan siellä on erilaisia vaiheita, on ajanjaksoja, jolloin tilanne on rauhallisempi.”

“Sittenhän on mikä on Suomessa käytössä MARAK, tällainen riskinarviointimenetelmä, joka kartoittaa väkivaltaa ja sitä väkivallan uusiutumisen riskiä. Se on myös hyvä väline väkivallan kartoittamiseen, mutta ehkä siinä

kohtaa on jo jotenkin selvää, että on väkivaltaa, kun sitä lähtee tekemään, mutta sitten arvioidaan ehkä enemmän, että kuinka vakavasta väkivallasta on kyse.”

Luottamuksen rakentumisen merkitys asiakkaan ja ammattilaisen välillä nousi esille haastateltavien vastauksissa. Erityisesti väkivallasta keskusteltaessa on luottamuksellisen asiakassuhteen rakentuminen tärkeää, jotta asiakas pystyy kertomaan tilanteestaan työntekijälle. Luottamus rakentuu usein jakamalla asiakkaan kanssa väkivaltatietoutta, kertomalla asiakkaalle työskentelyn toimintatapoja ja tukemalla asiakkaan omaa toimijuutta. Ammattilaisella on vastuu kannatella keskustelua ja tuoda ilmi, että ammattilainen kestää kuulla ja ottaa vastaan kaiken sen, mitä asiakkaalla on kerrottavana.

“Kyllä se luottamus varmaan syntyy siitä, että me arvostetaan sitä asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja sitä hänen omaa toimijuuttaan siinä omassa elämässä.”

Haastatteluissa korostui tasavertaisen ja kiireettömän kohtaamisen merkitys. Uhri voi tuntea vahvaa häpeän ja syyllisyyden tunnetta esimerkiksi siitä, miksei ole aiemmin lähtenyt ja hakenut apua. Työntekijä ei saa syyllistää tai tuomita asiakasta tai hänen tilannettaan, vaan hänen tulee kyetä pysymään tilanteessa neutraalina. Työntekijän tulee olla tietoinen myös omasta taustastaan ja arvoistaan, mutta ne eivät saa ohjailla liikaa hänen työskentelyään.

“Pitää lähteä siitä liikkeelle, että me ei asetuta kenenkään yläpuolelle, että se kohtaaminen on sillä tavalla tasavertainen, että ihminen puhuu toiselle ihmiselle.”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustehtävällämme haimme vastauksia siihen, miten lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisen näkemykset Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijöiden keskuudessa näyttäytyvät ja mikä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa on tärkeää. Esittelemme tässä luvussa tutkimuksen neljä keskeistä johtopäätöstä, jotka vastaavat tutkimuskysymykseemme. Haastattelujen vastauksissa ei juurikaan ollut hajontaa, vaan ne mukailivat pitkälti toisiaan.

Saaduista tuloksista keskeisenä johtopäätöksenä esille nousee se, että väkivalta on hyvin holistinen ja moniulotteinen ongelma. Lähisuhdeväkivalta on miltei aina monimuotoista eikä se rajaudu vain yhteen väkivaltaiseen kokemukseen. Kuten Hannus ym. (2011, 43) toteaa, eri väkivallan muodot esiintyvät usein yhtäaikaaisesti ja toisiinsa kietoutuneena. Väkivallan useat ilmenemismuodot ja muotojen sisäiset väkivallan teot ovat niin ikään osoitus ilmiön moninaisuudesta ja laajuudesta. Ilmiön moniulotteisuus vaikuttaa myös lähisuhdeväkivallan hahmottamiseen ja kokemuksellisuuteen. Haastatteluun osallistuneet työntekijät nostivat esille varsinkin henkisen väkivallan yleisyyden, jota lähes jokainen turvakodin asiakas on joutunut kohtaamaan. Saaduista tuloksista käy ilmi, että henkinen väkivalta on väkivallan muodoista se, joka kulkee yleensä muiden väkivallan muotojen rinnalla, usein uhrin sitä tiedostamatta.

Tutkimuksen toinen keskeinen johtopäätös on, että väkivalta on sukupuolistunutta. Saadut tulokset osoittavat tämän näkyvän nimenomaan fyysisen väkivallan sukupuolijakaumassa, jossa väkivallan uhrit ovat pääosin naisia, sillä henkistä väkivaltaa miehet ja naiset kokevat samassa määrin. Naisiin kohdistuva väkivalta on kuitenkin useammin toistuvaa ja pitkäkestoista, mikä kertoo myös väkivallan vakavuuden eroista sukupuolten välillä. Myös WHO (2021) vahvistaa naisiin kohdistuvan väkivallan olevan paitsi suuri tasa-arvo-ongelma ja kansanterveydellinen haaste myös vakava ihmisoi-keusloukkaus. Naiset myös joutuvat miehiä useammin eron jälkeisen vainon kohteeksi. Valtakunnallisesti turvakotien asiakkaista alle kymmenesosa on miehiä. Toisaalta tutkimustuloksista ilmenee miesten hakeutuvan naisia heikommin palveluiden piiriin, joten kyseisistä luvuista ei voida päätellä todellista sukupuolijakaumaa. Haastatteluun osallistuneet ammattilaiset kertoivat, ettei lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa ole sukupuolieroja.

Kolmas tutkimuksen keskeinen johtopäätös on, että puheeksi ottaminen on merkittävä tekijä väkivallan tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa. Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen voi olla haastavaa, joten se edellyttää ammattilaiselta väkivaltatietoutta. Holma, Siltala ja Laitila (2022) tuovat

esiin huolenaiheen, että sosiaali- ja terveystalveissa lähisuhdeväkivallan merkkejä tunnistetaan huonosti, huolimatta siitä, että lähisuhdeväkivalta aiheuttaa kärsimystä ja lukuisia terveystalveita. Lähisuhdeväkivallan varhaisella tunnistamisella on mahdollista vaikuttaa väkivallan uusiutumiseen ja lieventää sen negatiivisia vaikutuksia (Notko, Holma, Husso, Virkki, Laitila, Merikanto & Mäntysaari 2011, 1604). Väkivallan puheeksi ottaminen ei aina ole yksiselitteistä, joten se vaatii herkkää arviointia asiakkaan tilanteesta ja väkivallan merkkien tunnistamista. Suoraan kysyminen ja avoin keskustelu asiakkaan kanssa on välttämätöntä, jotta väkivalta tunnistetaan ja asiakkaalle voidaan tarjota oikeanlaista apua. Tätä puoltavat myös Linner Matikka ja Hipp (2023, 61) toteamalla, että asianmukaisen tuen ja avun tarjoamiseksi työntekijän tulee tunnistaa lähisuhdeväkivalta ilmiönä sekä ymmärtää sen tuomat lyhyet ja pitkäaikaiset vaikutukset. Asiakkaan itsensä tuottama kertomus on avainasemassa lähisuhdeväkivallan esiin tuomisessa ja sen vakavuuden ymmärtämisessä. Haastateltavat kertoivat käyttävänsä väkivallan tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen myös muun muassa erilaisia listauksia, kortteja, väkivallan talon materiaalia ja moniammatillista riskinarviointimenetelmää.

Viimeinen keskeinen johtopäätös on, että lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa luottamuksella on hyvin keskeinen rooli, sillä asiakassuhteen luottamuksellisuus luo ikään kuin turvallisen tilan, jossa asiakkaan on usein helpompi keskustella tilanteestaan. Myös Mäkisen (2023) maisterintutkielmassa nousee esille luottamuksellisuuden, arvostavan kohtaamisen ja myötätuntoisen kuuntelun merkitys lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa. Ammattilaisella on luottamuksen rakentamisessa merkittävä rooli. Saaduista tuloksista voidaan nähdä luottamusta synnyttävän esimerkiksi asiakkaan oman toimijuuden tukeminen ja väkivaltatietouden jakaminen. Ammattilaisen on osoitettava, että hän kestää ja on valmis kuuntelemaan, tukemaan ja auttamaan asiakasta kaikissa tilanteissa. Tulokset osoittavat kunnioittavan, tasavertaisen ja kiireettömän kohtaamisen merkityksen korostuvan työskenneltäessä lähisuhdeväkivaltaa kohdanneiden asiakkaiden kanssa. Yhtä lailla työntekijän taito kohdata asiakas neutraalisti, mutta empaattisesti koettiin tärkeäksi sensitiivisen aiheen äärellä työskenneltäessä. Työntekijän on osattava erottaa omat mielipiteensä ja asenteensa asiakkaan tarpeista ja toiveista.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi syksyllä 2022, kun aloimme miettiä ja suunnitella meitä kiinnostavaa aihetta opinnäytetyöllemme. Valitsimme aiheeksemme lähisuhdeväkivallan, koska opinnoissamme lähisuhdeväkivaltaa oli käsitelty varsin vähäisesti ja aihe kiinnosti meitä kaikkia. Päädymme rajaamaan aiheen puheeksi ottamisen näkökulmaan ja päätimme keskittyä aikuisten väliin lähisuhdeväkivaltaan. Tutkimuksestamme olisi tullut todella laaja, mikäli olisimme käsitelleet myös lapsiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa.

Päädymme tekemään yhteistyötä Oulun ensi- ja turvakoti ry:n kanssa, sillä lähisuhdeväkivallan parissa työskentely on heille arkipäivää. Saimme tutkimustamme varten haastateltavaksi kolme Oulun ensi- ja turvakoti ry:n työntekijää. Haastattelut toteutuivat touko-kesäkuussa 2023 yksilöhaastatteluina Teams-yhteyden välityksellä. Pyrimme luomaan haastatteluihin rennon ja turvallisen ilmapiirin. Litteroimme ja analysoimme aineiston alkusyksystä 2023 ja raportti valmistui lopulliseen muotoonsa marraskuun alussa. Koimme yhdessä tekemisen meille sopivaksi tavaksi työskennellä ajatusten vaihtamisen mahdollisuuden vuoksi. Yhdessä tekeminen antoi mahdollisuuksia myös työn monipuolisempaan ja laajempaan tarkasteluun. Hyödynsimme opinnäytetyön ohjausta erityisesti tutkimuskirjallisuuden löytämiseen sekä tutkimussuunnitelman luomiseen liittyen. Raportointivaiheessa etenimme melko itsenäisesti.

Meillä tutkijoilla ei ollut ennestään juurikaan tietoa lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta ja olimmekin erityisen kiinnostuneita puheeksi ottamisen menetelmistä ja keinoista. Halusimme myös saada tietoa mahdollisista haasteista lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen liittyen. Toivoimme opinnäytetyöprosessin myötä saavamme tietoa erilaisista työskentelymenetelmistä, joita voimme tulevana sosiaalialan ammattilaisina hyödyntää työssämme muutoinkin, kuin lähisuhdeväkivallan parissa työskennellessämme.

Suomessa perheisiin ja lähisuhteisiin liittyvät väkivaltatapaukset ovat saaneet yhä enemmän huomiota julkisissa tiedotusvälineissä. Kimmoke asian nostamisesta julkisuuteen on tullut tapahtumista, joissa väkivalta on alkanut pienen askel kerrallaan ja päätynyt ääripään perhesurmaan. Näiden tapausten esille nostamisen jälkeen väkivaltakeskustelut ovat vilkastuneet. Toisaalta valtaosa tapauksista jää uutisoimatta tapausten suuren määrän vuoksi. Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen olisikin ensiarvoisen tärkeää muun muassa tietoisuuden lisäämisen, uhrien tukemisen ja roh-

kaisun, lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyn ja tekijöiden vastuuttamisen näkökulmista. Lähisuhdeväkivaltatapausten esiin tuominen on olennaista myös koulutuksen, palveluiden ja lainsäädännön kehittämisen sekä kulttuuristen asenteiden muuttamisen näkökulmista.

Tutkimuksen johtopäätösten pohjalta voidaan todeta, että lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen vaatii monipuolisia menetelmiä ja työkaluja, jotka auttavat sekä asiakkaita että ammattilaisia tunnistamaan väkivallan ja sen vaikutuksia. Menetelmät ovat myös olennaisessa osassa uhrien auttamisprosessissa. Avoin kysymys, kuten ”kuinka voit tällä hetkellä?” voi avata keskustelun ja merkitä uhrille ensimmäistä askelta kohti avun hakemista ja tilanteen muutosta. Usein lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen ikään kuin avaa oven luottamukselliselle vuoropuhelulle, jolloin lähisuhdeväkivallan uhri voi tuntea olonsa turvalliseksi, kuulluksi ja ymmärretyksi. Avoimuus, empatia ja luottamuksellinen dialogi voivat olla askeleita kohti uhrin turvallisuuden palauttamista.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli oman ammatillisen osaamisemme syventäminen kahden sosiaalialan kompetenssin mukaisesti. Toteutimme tutkimuksemme eettisen osaamisen ja asiakastyöosaamisen kompetensseja painottaen. Näiden kompetenssien avulla vahvistimme opinnäytetyöprosessin aikana tapahtuvaa oppimista. Tutkimuksen toteuttamiseen perehtyessämme tutustuimme tutkimuksen tekemisen eettisiin periaatteisiin. Huomioimme tutkimuksen eettisyyden niin, että suunnittelimme ja toteutimme tutkimuksemme huolellisesti. Dokumentoimme läpinäkyvästi tutkimuksen eri vaiheet pitäen mielessä tutkimuksen eettisyyden kriteerit. Arvioimme opinnäytetyön prosessin aikana lukuisia erilaisia lähdemateriaaleja, joiden pohjalta saimme muodostettua tutkimuksemme perusteellisen tietoperustan. Kiinnitimme tutkimuksessamme huomiota tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvään tieteelliseen käytäntöön, eli noudatimme rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen tulosten tallentamisessa ja esittämisessä. Huomioimme myös muiden tutkijoiden työt oikeanmukaisella tavalla ja viittasimme heidän julkaisuihinsa ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti. Tutkimuksessamme on noudatettu eettisiä ohjeita, pyydetty haastateltavilta suostumus tutkimukseen, käytetty eettistä harkintaa sekä pidetty huolta anonymiteetin ja tietosuojan säilymisestä sekä tutkimusprosessin läpinäkyvyydestä. Eettinen lähestymistapa on avainasemassa, kun käsitellään niin herkkää ja vakavaa aihetta kuin lähisuhdeväkivalta. Tutkimusprosessin aikana saimme vahvistettua ja laajennettua opiskelujen aikana kehitettyä eettisen osaamisen osa-aluetta.

Asiakastyön osaamisen kompetenssin mukaisesti halusimme kehittää omaa asiakastyön osaamisemme sekä ammatillista asiantuntijuuttamme lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa, sillä sekä lähisuhdeväkivalta että puheeksi ottaminen ovat teemoja, joita sosiaalialalla usein kohtaa. Saimme

lisää tietoa ja näkökulmia asiakastyöstä haastateltavien näkemysten pohjalta sekä etsimällä monipuolista lähdemateriaalia tutkimukseemme. Kirjallisuudesta ja tutkimuksista saamamme tiedon pohjalta tavoitteenamme oli saada vankka pohjatieto lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen liittyen. Saimme tutkimusprosessin aikana kattavasti tietoa lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta, joten saadun tiedon pohjalta on hyvä jatkaa oppimaamme kriittisesti soveltaen asiakastyöosaamisemme kehittämistä lähisuhdeväkivallan ja sen puheeksi ottamisen parissa työskennellessämme.

Opinnäytetyöprosessin alussa oli tärkeää selkeyttää tutkimustehtävä ja –kysymys, jotta pystyimme määrittelemään sen, mitä haluamme tutkimuksellamme saavuttaa. Koimme hyötyvämmä tutkimuksen eri vaiheiden aikataulutuksesta ja suunnittelimme aikataulut jo prosessin alussa. Myös kattava tutkimussuunnitelma auttoi meitä etenemään johdonmukaisesti ja varmistamaan muun muassa eettisten periaatteiden toteutumisen. Opimme opinnäytetyöprosessin aikana toteuttamaan teemahaastatteluja. Moniulotteisen aiheen vuoksi työntekijöiden näkemysten selvittäminen teemahaastattelun keinoin antoi mahdollisuuden muun muassa lisäkysymysten esittämiselle. Haastatellut olivatkin hyvin antoisia. Niistä saimme korvaamatonta kokemustietoa, joka oli tutkimuksen kannalta erittäin arvokasta ja mahdollisti syvemmän ymmärryksen tutkimusaiheestamme. Aineiston analysointi osoittautui yllättävän vaativaksi ja aikaa vieväksi tutkimusvaiheeksi, mutta oli toisaalta myös vaiheista mielenkiintoisin ja vaikuttavin.

Tutkimuksen aineiston analysoinnin aikana meille syntyi ideoita mahdollisista jatkotutkimuksista. Jatkotutkimuksessa voisi hyödyntää eri palveluiden työntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta. Tutkimusta voisi tehdä myös eri sektoreiden ja palveluiden välillä, jonka myötä saavutettaisiin useampia ammattilaisia kertomaan omia kokemuksiaan aiheeseen liittyen. Erialaista näkökulmaa tutkimukseen voisi tuoda terveydenhuollon ammattilaisten, kuten esimerkiksi neuvolan työntekijöiden haastateleminen liittyen lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen. Tutkimusta voisi laajentaa myös keräämällä tutkimustietoa lapsiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta. Tässä tutkimuksessa otanta oli melko pieni, joten tutkimusta voisi rikastuttaa myös haastateltavien määrää lisäämällä.

Työskentely tutkimustyön aikana on ollut pääsääntöisesti sujuvaa. Tutkimustyön toteuttamisen aikana merkittävänä motivaation lähteenä on toiminut vahva kiinnostus tutkittavaa ilmiötä kohtaan. Tutkimuksen tekeminen on ollut erittäin antoisa ja mielenkiintoinen, mutta paikoitellen myös vaativa ja raskas prosessi. Koemme prosessin kuitenkin kehittäneen ammatillista osaamistamme

ja tuoneen mahdollisuuden hyödyntää oppimaamme työelämässä. Kaiken kaikkiaan opinnäyte-
työn tekeminen on ollut hyvin opettavainen prosessi ja koemme onnistuneemme prosessin alussa
asettamassamme tavoitteessa kehittää eettisen osaamisen ja asiakastyöosaamisen taitoja.

LÄHTEET

Ahola, Tapani & Ahola, Maiju 2016. Väkivallasta turvallisuuteen. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti Oy.

Arene 2017. Raportti. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Hakupäivä 16.10.2023. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?_t=1526901428

Bildjuschkin, Katriina, Ewalds, Helena, Hietämäki, Johanna, Kettunen, Hanna, Koivula, Tanja, Mäkelä, Jukka, Nipuli, Suvi, October, Martta, Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta 1/2020. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos - työpäpaperi. Hakupäivä 14.3.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Danielsson, Petri & Näsi, Matti 2018. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2017 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 31/2018. Helsinki: Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Hakupäivä 8.10.2023. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/d638d4a0-a95d-473e-871b-f8a8337ccd5f/content>

Eriksson, Esa, Arnkil, Tom Erik & Laukonsuo, Sirkka 2009. Huoli puheeksi: Opas varhaisista dialogeista. Jyväskylä: Stakes.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Jyväskylä: Vastapaino.

EU 2014. Violence against women: an EU-wide survey. Main results. European Union Agency for Fundamental Rights. Hakupäivä 8.10.2023. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

Hannus, Riitta, Mehtola, Sirkku, Natunen, Luru & Ojuri, Auli 2011. Veitsen terällä: Naiseus- ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Painopaikka: Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2016. Tutki ja kirjoita. 21. uudistettu painos. Painopaikka: Bookwell Oy, Porvoo.

- Holma, Juha, Siltala, Heli & Laitila, Aarno 2022. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisetkaan eivät aina huomaa lähisuhdeväkivaltaa, ja siksi sen havaitsemiseen pitää panostaa. MustRead. Jyväskylän Yliopisto. Hakupäivä 30.10.2023. <https://www.mustread.fi/artikkelit/sosiaali-ja-terveydenhuollon-ammattilaisetkaan-eivat-aina-huomaa-lahisuhdevakivaltaa-ja-siksi-sen-havaitsemi- seen-pitaa-panostaa/>
- Honkatukia, Päivi, Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna 2017. Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tallinna: Vastapaino.
- Howlett, Marnie 2021. Looking at the “field” through a Zoom lens: Methodological reflections on conducting online research during a global pandemic. *Qualitative Research*, 22(3), 387–402. Hakupäivä 3.10.2023. <https://doi.org/10.1177/1468794120985691>
- Hyväri, Susanna & Vuokila-Oikonen, Päivi 2020. Diakin kirjasto. Tiedonhaun oppaat. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus. Hakupäivä 2.3.2023. <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>
- Hyvärinen, Salla & Hautamäki, Jari 2013. Katkaise väkivalta: Lähisuhde- ja perheväkivaltarikoksesta epäillyn ohjaaminen esitutkinnasta väkivaltaa katkaisevaan palveluun. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 13.3.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110163/URN_ISBN_978-952-245-922-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kaittila, Anniina 2017. Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa. Turun yliopisto. Turku: Painosalama Oy. Hakupäivä 31.3.2023. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/133966/AnnalesC434Kaittila.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina 2023. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Hakupäivä 29.9.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Karhuvaara, Marjatta, Kaitue, Sanna & Ruuhilahti, Susanna 2013. Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kylmä, Jari & Juvakka, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.
- Kytölä, Katja 2021. Pahoinpitelystä hyvinpitelyyn: Lähisuhdeväkivalta ja siitä selviytyminen. [Helsinki]: Basam Books.
- Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli 2009. Tabujen kahleet. Tampere: Vastapaino.
- Linner Matikka, Johanna & Hipp, Tiia 2023. Traumainformoitu Työote. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mäkinen, Soila 2023. "Olisihan se tärkeää tietysti kysyä kaikilta" - Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen psykiatrian sosiaalityössä. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Hakupäivä 6.11.2023. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/90855/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202310276882.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Nipuli, Suvi 2019. Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit. Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Hakupäivä 12.3.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162012/STM_2019_55_Rap.pdf

Notko, Marianne, Holma, Juha, Husso, Marita, Virkki, Tuija, Laitila, Aarno, Merikanto, Juhani, Mäntysaari, Mikko 2011. Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen erikoissairaanhoidossa. Lääketieteellinen aikauskirja Duodecim, 127(15), 1599–1606. Hakupäivä 30.10.2023. <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo99682.pdf>

Oulun ensi- ja turvakoti ry 2023a. Lähisuhdeväkivaltatyön palvelut. Lähisuhdeväkivaltatyön yksikkö. Hakupäivä 2.3.2023. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/oulunensijaturvakoti/palvelut/vakivaltatyon-palvelut/#1491819574605-0231dee1-759f>

Oulun ensi- ja turvakoti ry 2023b. Lähisuhdeväkivaltatyön palvelut. Turvakoti. Hakupäivä 10.10.2023. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/oulunensijaturvakoti/palvelut/vakivaltatyon-palvelut/#turvakoti>

Oulun ensi- ja turvakoti ry 2023c. Yhdistys. Hakupäivä 14.3.2023. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/oulunensijaturvakoti/yhdistys/>

Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2020. Laadullisen Tutkimuksen Näkökulmat Ja Menetelmät. [Helsinki]: Gaudeamus.

Radford, Lorraine & Hester, Marianne 2006. *Mothering Through Domestic Violence*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Rikoslaki 39/1889. Hakupäivä 2.3.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=viestint%C3%A4salaisuuden%20loukkaus#L21>

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Hakupäivä 2.3.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html

Sarvela, Kati & Auvinen, Elisa 2020. Yhteinen kieli: Traumatietaisuutta ihmisten kohtaamiseen. Painopaikka: Tallinna Raamatutrukikoda OU, Viro.

Silverman, David 2022. *Doing qualitative research*. 6E. London: SAGE Publications.

Siukola, Reetta 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveys-työ. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Sisäministeriö 2014. Perhe- ja lapsisurmien ehkäisy ja estäminen ja viranomaisten välinen tiedonvaihto. Työryhmän selvitys. Sisäministeriön julkaisu 1. Sisäinen turvallisuus. Hakupäivä 26.2.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79016/Perhe-%20ja%20lapsisurmien%20ehk%c3%a4isy%20ja%20est%c3%a4minen%20ja%20viranomais-ten%20v%c3%a4linen%20tiedonvaihto.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Hakupäivä 12.3.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2022. Rikos- ja pakkokeinotilasto. Helsinki: Tilastokeskus. Hakupäivä 9.3.2023. <https://www.stat.fi/julkaisu/cktocg0y01p8v0b00pnkr0hu6>

Tilastokeskus 2022. Parisuhdeväkivallan kokemukset yleisiä Suomessa. Hakupäivä 5.4.2023. <https://www.stat.fi/uutinen/parisuhdevakivallan-kokemukset-yleisia-suomessa-lisatietoja-webinaarissa-1562022>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Hakupäivä 11.4.2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Virkki, Tuija, Husso, Marita, Notko, Marianne, Holma, Juha, Laitila, Aarno & Mäntysaari, Mikko 2011. Lähisuhdeväkivallan kehystäminen erikoissairaanhoidossa: puuttumisen ja muutoksen mahdollisuudet. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti: 48 280-293. Hakupäivä 9.10.2023. <https://journal.fi/sla/article/view/4849>

WHO 2021. Violence against women. Hakupäivä 31.10.2023. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

Hyvä vastaanottaja,

Sinun osallistumisesi haastatteluun on tärkeää, jotta saisimme tutkimuksen onnistumisen kannalta riittävästi tietoa ammattilaisten kokemuksista lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen liittyen. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja osallistuminen on mahdollista keskeyttää missä tahansa vaiheessa. Osallistuminen haastatteluun tapahtuu täysin anonyyminä, emmekä kerää henkilötietoja haastateltavilta lainkaan. Haastateltavien kertomukset ovat luottamuksellista tietoa, jota hyödynnetään niin, ettei haastateltava ole näistä tunnistettavissa.

Olemme sosionomiopiskelijoita Oulun ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä aiheesta lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen. Opinnäytetyömme yhteistyötaho on Oulun ensi- ja turvakoti ry. Kutsuisimme sinut osallistumaan teemahaastatteluun, jonka toteutamme osana opinnäytetyötämme. Tutkimuksemme tavoitteena on tuottaa tietoa sosiaali- ja terveystieteiden työntekijöiden kokemusten pohjalta lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisesta.

Haastattelut pyritään toteuttamaan toukokuun 2023 aikana kasvotusten tai Teams -yhteydellä yksilöhaastatteluina ja haastattelut tallennetaan tiedon luottamuksellisuuden takaamiseksi. Hävitämme tallenteet opinnäytetyön valmistuttua. Valmiin opinnäytetyön voi lukea Theseuksesta.

Ystävällisin terveisin

Laura-Kaisa Enbuske, Marianna Mikkonen ja Suvi Suhonen

Mikä on tyypillisin väkivallan muoto, joka ilmenee työssäsi?

Miten eri väkivallan muodot ilmenevät työssäsi?

Kuinka paljon sukupuolistuneisuus näkyy työssäsi?

Koetteko, että teillä on riittävästi keinoja lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen?

Millaisia keinoja tai menetelmiä teillä on lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamiseen?

Mistä asioista huoli tunnustetaan?

Otetaanko se heti puheeksi vai jutellaanko ensin työntekijöiden kesken?

Otetaanko huoli automaattisesti puheeksi?

Mitä esteitä puheeksi ottamiselle on?

Mikä on näkemyksenne luottamuksen merkityksestä lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisessa?

Miten luottamus asiakkaan ja ammattilaisen välille mielestänne rakennetaan?

Miten lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuus näkyy puheeksi ottamisessa?

Miten työntekijän omat tunteet/arvot/väkivaltatausta näyttäytyy puheeksi ottamisessa vai näyttäytykö?

Olen saanut riittävästi tietoa opinnäytetyöstä ja osallistun vapaaehtoisesti opinnäytetyön haastatteluun. Hyväksyn, että haastattelu tallennetaan ja että haastatteluaineistoa tullaan käyttämään saattekirjeessä kuvatulla tavalla.

Päivämäärä ja paikka _____

Allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____